

Nr 3.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 4 januari 1952 dagtecknad proposition, nr 19, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 313 av herr *Söderquist m. fl.* och inom andra kammaren nr 414 av herr *Wedén m. fl.* I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning dels angående automatisk indexreglering av familjepeningen enligt 6 § familjebidragsförordningen, dels ock om bestämmelser om förlängt familjebidrag för värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring.

Beträffande de skäl, som utöver vad nedan anföres återopats till stöd för det genom propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna återopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Enligt 1946 års familjebidragsförordning må till värnpliktig utgå familjebidrag i den mån behov härav prövas föreligga. Bidrag utgår vanligen i form av *familjepening* för den värnpliktiges familjemedlemmar och *bostadsbidrag* för hans kostnad för familjebostad. Familjemedlemmar kunna vidare erhålla *sjukbidrag* och *begravningsbidrag*. Rörelseidkare kan erhålla *näringsbidrag* för upprätthållande av rörelsen eller för att möjliggöra återupptagande av nedlagd sådan. Behovsprövningen innebär att vid bidragsbeloppens bestämmande hänsyn tages till inkomster som den värnpliktige själv eller familjemedlemmarna åtnjuta.

Enligt såväl 1942 års krigsfamiljebidragsförordning (SFS 1942:521) som familjebidragsförordningen i dess ursprungliga lydelse utgick familjepening med högst de belopp för dag som framgå av följande tariff:

	1	2	3
Ortsgrupp	För hustru och frän- skild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sam- manlever, är arbets- oförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familje- medlem under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
	kronor	kronor	kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

Familjepeningens maximibelopp ha sedermera ändrats två gånger.

Sålunda framlades genom propositionen 1950: 146 förslag om upphävande av den då gällande dyrortsgrupperingen av familjepeningen och om vissa höjningar av familjepeningens maximibelopp. Förslaget avsåg endast en provisorisk reglering för budgetåret 1950/51. Propositionen var föranledd av ett av försvarets socialbyrå den 21 december 1948 avgivet förslag. Riksdagen biföll propositionen (skrivelse nr 240).

Genom propositionen 1951: 17 föreslogs, bland annat, ett definitivt slopande av dyrortsgrupperingen och en ytterligare reglering uppåt av familjepeningens maximibelopp, allt i huvudsaklig överensstämmelse med socialbyråns nyssnämnda förslag. Propositionen bifölls av riksdagen i de delar varom här är fråga (skrivelse nr 60). I enlighet härmed utfärdades förordning om ändring i familjebidragsförordningen (SFS 1951: 117), varigenom familjepeningens maximibelopp för de tre ifrågakommande kategorierna av familjemedlemmar bestämdes till kronor 3: 75, 2: — respektive 1: 50 för dag.

Försvarets socialbyrå har nu i skrivelse den 14 september 1951 framlagt förslag till ytterligare förhöjning av familjepeningens maximibelopp. Över förslaget ha efter remiss yttranden avgivits av *överbefälhavaren efter försvarsgrenschefernas hörande, försvarets civilförvaltning, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, kammarrätten, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund.*

Departementschefen.

Försvarets socialbyrå har framlagt förslag om höjning av familjepeningens nu gällande maximibelopp för de ifrågakommande kategorierna av familjemedlemmar men i ovisshet om prisutvecklingen icke närmare preciserat ökningens storlek. De hörda myndigheterna ha tillstyrkt höjning.

De hittills vidtagna ändringarna i familjepeningens belopp ha motiverats med stegringen av levnadskostnaderna.

Under remissbehandlingen har ifrågasatts att familjepeningen borde så regleras att den automatiskt anpassades efter inträffande ändringar i levnadskostnaderna. Denna tanke finner jag mig emellertid, åtminstone för närvarande, ej kunna biträda. Någon indexreglering i egentlig mening av familjepeningen bör således icke nu ifrågakomma.

Med utgångspunkt från stegringen i livsmedelskostnaderna — vilka i detta sammanhang måste anses mest representativa — och det senast tillgängliga indextalet för dessa kostnader (september 1951) skulle den däremot svarande höjningen av de nuvarande maximibeloppen bli: kronor 0:71, 0:61 respektive 0:29 för de tre kategorierna av familjemedlemmar. Familjepeningens nuvarande maximibelopp skulle alltså ökas till kronor 4:46, 2:61 respektive 1:79. Dessa belopp böra givetvis avrundas. Det synes härvid skäligt, att familjepeningen för de familjemedlemmar, hustru och minderåriga barn, vilka för sin försörjning regelmässigt äro beroende av den värnpliktige, avrundas uppåt, till högst kronor 4:50 respektive 1:80. I fråga om övriga familjemedlemmar — närmast föräldrar — torde familjepeningens belopp kunna bestämmas till kronor 2:60.

Det nu framlagda förslaget innebär en höjning av familjepeningens maximibelopp med 20 % för det övervägande antalet familjemedlemmar. Enligt vad socialbyrån upplyst, torde familjepeningens andel i de sammanlagda familjebidragkostnaderna kunna skattas till omkring 70 %. Då emellertid höjningen av de maximala familjepenningsbeloppen med hänsyn till bestämmelserna om behovsprövning ej alltid torde kunna utnyttjas, kan enligt uppgifter som inhämtats från socialbyrån den ökning av kostnaderna för de sammanlagda familjebidragen som föranledes av förslaget beräknas stanna vid omkring 10 %.

Enär den höjning av levnadskostnaderna, som föranlett förslagets framläggande, redan ägt rum, synas de ändrade bestämmelserna böra genomföras så snart ske kan. Jag föreslår därför, att bestämmelserna skola träda i kraft redan den 1 mars 1952.

Under remissbehandlingen har framställts förslag om införande av s. k. förlängt familjebidrag. Jag anser mig emellertid för närvarande ej kunna biträda detta förslag.

Utskottet.

Den stegring av levnadskostnaderna, som inträffat under det senaste året, motiverar en höjning av de nu gällande maximibeloppen för familjepening enligt familjebidragförordningen. Utskottet delar departementschefens uppfattning att beloppen böra beräknas med utgångspunkt från stegringen i livsmedelskostnaderna.

I propositionen föreslås, att maximibeloppen skola bestämmas för de olika ifrågakommande kategorierna familjemedlemmar till kronor 4:50, 2:60 och 1:80

för dag. Dessa belopp ha beräknats på grundval av livsmedelskostnadsindex för september 1951, som då utgjorde 224 enheter. Enligt vad utskottet inhämtat har index därefter ytterligare stigit, och senast tillgängliga index-tal, som avser december 1951, utgör 229 enheter. Då maximibeloppen nu skola bestämmas böra dessa enligt utskottets mening grunda sig på så aktuellt underlag som möjligt; det är ej lämpligt, att de släpa efter redan från början. Härtill kommer att innevarande år ytterligare prisstegringar inträffat, vilka ännu icke hunnit påverka livsmedelskostnadsindex.

Därest indextalet 229 lägges till grund för beräkning av höjningarna skulle dessa bli kronor 0: 82, 0: 67 respektive 0: 33. Maximibeloppen skulle sålunda bli kronor 4: 57, 2: 67 och 1: 83. Dessa belopp böra uppenbarligen avrundas, och utskottet förordar, att avrundningen sker uppåt och att maximibeloppen sålunda fastställas till kronor 4: 60, 2: 70 respektive 1: 85. Genom en sådan avrundning lämnas visst utrymme för prisstegringar även under innevarande år.

Den ökning av kostnaderna för familjebidragen, som den av utskottet förordade ändringen kommer att medföra, torde icke bli av sådan storlek, att vederbörande anslag på grund därav behöver uppräknas.

I motionerna I: 313 och II: 414 hemställles, att riksdagen måtte begära utredning om en automatisk indexreglering av familjepeningen. Utskottet delar så till vida motionärernas uppfattning, att det är önskvärt att undvika alltför stora och långvariga eftersläpningar av familjepeningens belopp i förhållande till inträdda stegringar i levnadskostnaderna. Mot en automatisk indexreglering torde emellertid kunna riktas bärande invändningar. Till en början må framhållas, att i propositionen till 1942 års riksdag med förslag till krigsfamiljebidragsförordning uttalades, att det icke vore avsett, att bidragen skulle följa förändringarna i index, när det ansågs nödvändigt, att bidragsbeloppen fastställdes för längre perioder. Det skulle med all sannolikhet möta vissa praktiska svårigheter, därest varje mindre stegring av index skulle få påverka så förhållandevis små, per dag beräknade belopp som ifrågavarande. Vidare skulle i regel uppkomma vissa avrundningsproblem, som med hänsyn till antalet tjänstgöringsdagar kunna bli av stor ekonomisk betydelse. Ur praktiska synpunkter synes det utskottet lämpligast, att riksdagen lämnas tillfälle att besluta om bidragsbeloppen för varje gång en förändring kan anses påkallad. Därigenom gives också möjlighet att taga hänsyn till rådande statsfinansiella läge. Utskottet finner därför icke tillräckliga skäl föreligga att tillstyrka en begäran om utredning av frågan om indexreglering utan anser, att den fortsatta utvecklingen bör avvakts.

Ej heller kan utskottet tillstyrka motionärernas förslag om utredning av frågan om bestämmelser om förlängt familjebidrag för de värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring. Utskottet vill erinra om att riksdagen 1946, på förslag av Kungl. Maj:t, beslöt att bestämmelserna om förlängt familjebidrag icke skulle gälla värnpliktiga, som fullgjorde fredstjänstgöring. Enär

för dessa värnpliktiga dagen för tjänstgöringens början och slut vore på förhand bestämd, ansågs icke samma skäl för förlängt familjebidrag föreligga som vid beredskapsövning och krigstjänstgöring. Sedan försvarets socialbyrå sedermera framlagt förslag om förlängt familjebidrag uttalade föredragande departementschefen i proposition nr 17 till 1951 års riksdag, att vad som förekommit i frågan sedan 1946 icke givit övertygande skäl för frångående av den ståndpunkt, som då intagits. Riksdagen lämnade detta uttalande utan erinran. Riksdagen har sålunda helt nyligen tagit ställning till frågan. Med hänsyn till det av socialbyrån framlagda förslaget torde det i varje fall icke vara erforderligt att, såsom motionärerna föreslå, begära utredning av frågan. Ett genomförande av förslaget om förlängt familjebidrag torde bliva förenat med ganska avsevärda kostnadsökningar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

Förordning om ändring i 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

Häri genom förordnas att 6 § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

6 §.

Familjepenning utgår — — — för dag:

	Kronor
1. För hustru — — — 16 år ...	4:50
2. För annan — — — under 1)	2:60
3. För annan — — — under 1)	1:80

Familjepenning utgår — — — för dag:

	Kronor
1. För hustru — — — 16 år ...	4:60
2. För annan — — — under 1)	2:70
3. För annan — — — under 1)	1:85

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 4 kronor 50 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 4 kronor 60 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1952.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1951:117.

B. att motionerna I: 313 och II: 414 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 31 januari 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Nils Elowsson*, Sunne, Wistrand, Uhlén, fru Svenson och herr Bengtson;

från andra kammaren: herr Hellbacken, fru Nordgren, fru Johansson i Norrköping, herr Nilsson i Göteborg, fröken Höjer, fru Ewerlöf*, herr Ericson i Näs och fru Sjöstrand.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Sunne*, fröken *Höjer* och fru *Sjöstrand*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Den stegring — — — (lika med utskottet) — — — i livsmedelskostnaderna.

I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — påverka livsmedelskostnadsindex.

Därest indextalet — — — (lika med utskottet) — — — innevarande år.

Den ökning — — — (lika med utskottet) — — — behöver uppräknas.

I motionerna I: 313 och II: 414 hemställas, att riksdagen måtte begära utredning om en automatisk indexreglering av familjepeningen. Utskottet finner det vara i hög grad angeläget, att för framtiden försöka undvika den eftersläpning av familjepeningens anpassning till stegringen i levnadskostnaderna, som det nuvarande systemet medför. Det kan icke anses riktigt, att de värnpliktiga — som kanske ofta i anledning av tjänstgöringen nödgas göra icke oväsentliga ekonomiska uppoffringar — skola erhålla endast otillräcklig kompensation för levnadskostnadsökningen. Dessa olägenheter skulle kunna undvikas, därest familjepeningens maximibelopp automatiskt kunde följa en indexreglering. Även om avsikten från början icke varit, att familjebidragen skulle följa index, anser utskottet med hänsyn till den snabbt fort-

gående försämringen av penningvärdet, att möjligheterna att nu anpassa familjepeningen efter en indexreglering böra närmare undersökas. De praktiska svårigheter, som därvid kunna möta, torde icke bliva av sådan storleksordning, att de skulle utgöra hinder för genomförandet av ett sådant system. Understrykas må dessutom att såväl överbefälhavaren som försvarets civilförvaltning, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd och landskommunernas förbund framfört tanken på en automatisk indexreglering. Utskottet får därför tillstyrka motionerna i denna del.

Beträffande frågan om förlängt familjebidrag anser utskottet, med hänsyn till det av försvarets socialbyrå framlagda förslaget, icke erforderligt att begära ytterligare utredning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — — — (lika med utskottet) — — — mars 1952;

B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 313 och II: 414 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om en automatisk indexreglering av familjepeningen enligt 6 § familjebidragsförordningen;

C. att motionerna I: 313 och II: 414, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under B hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
